דרשוני כרך א — גאות ושפל

גאות ושפלאילנה מרמור

'כִּי תִמָּלֵא הָאָרֶץ לָדַעַת אֶת־כְּבוֹד יְהוָה כַּמַּיִם יְכַסּוּ עַל־יָם. הוֹי מַשְׁקֵה רֵעֵהוּ מְסַפֵּחַ חֲמָתְךָ וְאַף שַׁכֵּר לְמַעַן הַבִּיט עַל־מְעוֹרֵיהֶם. שָׂבַעְתָּ קָלוֹן מִכָּבוֹד שְׁתֵה גַם־אַתָּה וְהֵעָרֵל תִּסּוֹב עָלֶיךָ כּוֹס יְמִין יְהוָה וְקִיקָלוֹן עַל־כְּבוֹדֶךָ' (חבקוק ב, יד-טז)

'כי צריך לזכך את הפנים, שיוכל כל אחד לראות את פניו בפנים שלו כמו במראה' (לקוטי מוהר"ן יט)

וכשהפנים מזוככים, על ידי זה שאדם רואה את רעהו הוא רואה את כבוד ה' משתקף בפני רעהו, ככתוב 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם' (משלי כז, יט). ודע שבאמת עיניו של אדם הם בחינת ים. ויש בהם גאות ושפל. ודווקא ברגעי השפל העיניים מתמלאים מים, כי המים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך. ומי שדעתו שפלה מתקיים בו הכתוב 'שפכי כמים לבך נכח פני א-דני' (איכה ב, יט), ויש בזה שמחה גדולה שאדם זוכה בזיכוך פניו ובשטיפת בבת עינו להיות נוכח פני ה'. אך בשעה של גאות, אדם מתמלא ומתמלא ומבקש בכוח להשקות את רעהו, אלא שאין זאת מתוך רצון להיטיב ולסעוד את לבו של רעהו כי אם בבחינת 'הַבִּיט עַל מְעוֹרֵיהֶם'; מתוך שהוא מלא את עצמו ופניו אינן מזוככות, מבקש הוא לראות את מקום התורפה של רעהו ולהשקותו בכוס ימין ה' שהיא כוס התרעלה. ועל ידי זה שאדם ישנה את מבטו, כלומר יזכך את פניו, יכול מאור שבו להחזיר למוטב ולהמתיק את הדין, ועל זה נאמר 'וְקִיקָלוֹן על כְּבוֹדֶךָ'. שהוא עתים קלון ועתים קיקיון הסוכך ומציל ממוות. ודע כי יש לשמור מאוד מאוד על הקיקיון שלא ייבש וימות, ככתוב 'ותך את הקיקיון וייבש' (יונה ד, ז), והתולעת התישה את הקיקיון, תולעת היא בחינת לענה – שהמרירות של יונה היא שפגעה בשורש החיות, ואדם צריך להיזהר בזה מאוד.